Deze nieuwsbrief is een uitgave van het David Henriques de Castrofonds, Kerkstraat 10, 1191 JB Ouderkerk aan de Amstel.
Telefoon 020-4963498, bethhaim@gmail.com, www.bethhaim.nl

CASTRO NIEUWSBRIEF

ISSN: 1389 - 336X, nr. 20, juni 2012

Basisschool het Kofschip bezoekt Beth Haim

Op dinsdag 24 april ben ik met groep acht van de basisschool Het Kofschip naar Beth Haim geweest voor mijn spreekbeurt. Ik hoorde achteraf nog leuke reacties van mijn klasgenoten over het bezoek. Waarschijnlijk vonden velen het wel interessant omdat deze begraafplaats al erg oud is en omdat het geen algemene begraafplaats is, maar een begraafplaats voor Joodse mensen. Mijn klasgenoten wisten niet dat deze begraafplaats zo bijzonder is. De meeste meisjes keken lachend naar de jongens en de meester toen die een keppeltje op moesten. Tijdens het wandelen keek iedereen om zich heen, naar de graven, maar ook naar het gras, de bloemen en de bomen. Beth Haim is ook gewoon een heel mooie plek. Je ziet dat de natuur zijn gang kan gaan. Verder heb ik het gehad over het oudste deel. Bij de graven van Joseph de David Senior, Samuel Palache, Mikhael Espinoza en David da Rocha heb ik meer verteld over de geschiedenis hiervan. Zelf zou ik geen idee hebben welk graf ik het mooiste vond. Eigenlijk zou ik ook nog graag langs het Rodeamentoshuis willen lopen met mijn klasgenoten, maar helaas was daar geen tijd voor. Maar ik ben vooral blij dat de meester gaat praten met de directeur of mijn school, Het Kofschip, niet wat vaker bij Beth Haim langs kan komen, als excursie nu we buren van elkaar zijn geworden. Beth Haim zal nog wel vaker van Het Kofschip horen. Dus ik bedank Beth Haim voor dit alles.
Groeten van Rianne de Rijk en groep acht van de basisschool Het Kofschip in Ouderkerk aan de Amstel.

Renovatie Vegahuis (1838) en Rodeamentoshuis (1705)

In 2012 kan dankzij extra subsidies en giften een grondige renovatie worden uitgevoerd. Zowel het Vegahuis als het Rodeamentoshuis zijn na vele jaren weer aan een opknapbeurt toe. Het sanitair wordt vernieuwd, enkele trappen en hekwerken op de begraafplaats worden vervangen en de entree wordt beveiligd. Beide gebouwen worden aan de buitenzijde van een nieuwe verflaag voorzien. Op de begraafplaats wordt een nieuwe bergruimte gebouwd.

Onderhoud en Restauratie

Er zijn nog steeds geen structurele inkomsten voor groenonderhoud. De overheidssubsidies zijn vanaf 2011 volledig stopgezet. Om de begraafplaats toegankelijk te houden, zijn extra giften nodig. Het bestuur van de Stichting David Henriques de Castrofonds hoopt ook in 2012 weer een beroep te kunnen doen op een grote groep donateurs.

Beth Haim bestaat in 2014 400 jaar
De jubileum commissie bereidt een speciaal programma voor

Uw bijdrage is van harte welkom!

Het werk van David Henriques de Castro (1826-1898)

David Henriques de Castro is in 1865 begonnen met het blootleggen van de zerken. Op 25 augustus 1865 verschijnt in het Nederlands Israëlitisch Weekblad, dat dit jaar voor het eerst uitkomt, de mededeling dat hij de zerk heeft gevonden van Joseph, het kind van David Senior, dat in 1614 als eerste is begraven op Beth Haim. Het is het begin van een lange reeks ontdekkingen.
De Castro was een vermogend man, die zich geheel kon wijden aan zijn bestuurlijke taken, zijn verzameling hebraica en judaica en zijn belangstelling voor de voorgeschiedenis van de Sefardiem. In 1866 heeft hij reeds het duizelingwekkende aantal van bijna tweeduizend grafstenen blootgelegd en beschreven. De plaats van de zerken werd op cartons, plattegronden van de begraafplaats, nauwkeurig vastgelegd.
De Castro legt in 1883 de laatste hand aan Keur van Grafsteenen, een indrukwekkend boek, zowel voor wat betreft de geschiedenis van de begraafplaats als de Portugese Gemeente. In kranten en tijdschriften werd de kunsthistorische en historische waarde geprezen. Het werk sloot aan bij de ontwakende belangstelling voor het nationale en culturele erfgoed van Nederland.
Op 10 oktober 1898 overleed hij onverwacht. Na zijn overlijden is een gedenkzuil geplaatst. Op de zuil is een gesluierde urn geplaatst: het klassieke symbool van rouw. De gedenkzuil is van de hand van beeldhouwer Joseph Mendes da Costa, een succesvol beeldhouwer en tekenaar.
De Castro heeft ervoor zorgd dat zijn onderzoeksgegevens niet verloren zijn gegaan. Hij noteerde alle gevonden gegevens over de zerken en de grafschriften overzichtelijk in foliodelen. Notities die verspreid waren over schriften, boekjes en op losse velletjes werden verzameld en gecontroleerd. Wie in de archieven de wirwar aan gegevens bekijkt, vaak slechts krabbeltjes, doorhalingen en correspondentie over taalkundige en biografische problemen, krijgt een idee van de omvang van die onderneming.
De Castro heeft 6000 grafstenen en tomben opgegraven. Hiervan is slechts een deel gerestaureerd en zichtbaar gebleven. In zijn boek Keur van Grafstenen is een dertigtal grafstenen gefotografeerd, beschreven en voorzien van biografische aantekeningen. Een fotografische herdruk van de oorspronkelijke uitgave van 1883 met een Engelse vertaling, een inleidend artikel over het onderzoek van De Castro, beschrijvingen van zes extra grafstenen en een beknopte bibliografie is te koop voor € 75,00 exclusief verzendkosten.
Citaat uit Het Beth Haim van Ouderkerk aan de Amstel, Lydia Hagoort.

Het Willem Stort Archief (1909/1991)

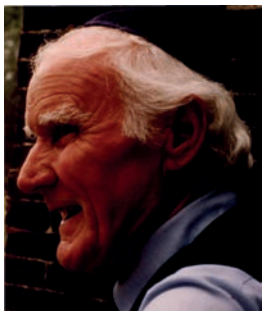

Willem Stort heeft samen met L.A. Vega en H. Rodrigues Pereira een waardevol archief over Beth Haim opgebouwd. Willem Stort verzorgde rondleidingen op de begraafplaats en verzamelde foto's van Portugees-Joodse graven over de hele wereld. Na zijn pensionering werkte hij nauw samen met burgemeester Visser. Hij bezocht veelvuldig de Portugese Synagoge, de bibliotheek Ets Haim en het Joods Historisch Museum in Amsterdam. De carthotheek (het kaartenregister) is van onschatbare waarde geworden. Het register wordt nu wereldwijd online geraadpleegd. De verzameling foto's geven een heel goede indruk over grafstenen van joden van Spaans-Portugese origine. Het complete archief en de boeken zijn door de familie Stort overgedragen aan Beth Haim.

U kunt een (groeps)rondleiding aanvragen
bethhaim@gmail.com

Meer informatie: www.bethhaim.nl

Bijbelse afbeeldingen op Beth Haim

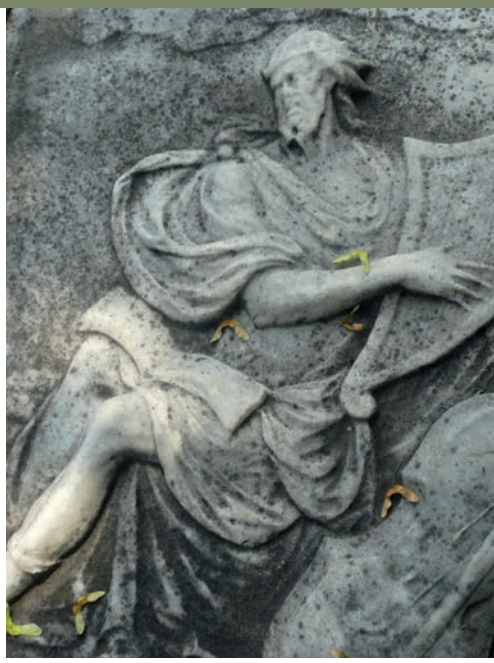

De aantallen, de variatie en de kwaliteit van de in marmer afgebeelde Bijbelse taferelen maken Beth Haim tot een unieke plek. Hoe het afbeelden van personen, engelen en meerdere soorten afbeeldingen op grafstenen zich verhoudt tot het tweede gebod “Gij zult geen gesneden beeld maken, noch enige gestalte van wat in de hemelen is, noch van wat beneden op aarde is, noch van wat in de wateren onder de aarde is” (Exodus 20:4), is als men de grafstenen op Beth Haim bekijkt een groot vraagstuk.

Anders dan Bijbelse afbeeldingen zijn gebruik van heraldiek, memento mori en de vergankelijkheidsymboliek, zoals de afbeeldingen van beenderen, schedels, rouwende engelen, omgehakte of ontwortelde bomen, rouwlinten of rouwmantels en zandlopers.
Het is duidelijk dat de Rabbijnen en andere vooraanstaanden zich druk maakten om de weelde waarmee men hun grafstenen lieten bewerken. We zien een duidelijk verschil. De grafstenen van Rabbijnen als Menasse ben Israel en Jacob Sasportas, de artsen Isaac Orobio de Castro, Joseph en Ephraim Bueno maken duidelijk dat zij niet gecharmeerd waren van weelderige grafkunst. Op hun grafstenen ziet men geen voorstellingen en daarbij viel de keuze ten aanzien van het materiaal op Belgisch hardsteen, en niet het dure Italiaanse Carare-marmer.

De voornamen van de overledenen worden in verband gebracht met de gekozen afgebeelde Bijbelse personages of gebeurtenissen. Zo is Koning David die de harp bespeelt met verscheidene instrumenten om hem heen een verwijzing voor bijv. David da Rocha, die ons bekend is als vioolbouwer of instrumentmaker. Er is een verband zowel met de voornamen als het beroep dat men uitoefent. Ongetwijfeld gaat het bij het Bijbelse tafereel van Aartsvader Abraham die de drie engelen op bezoek kreeg en hun een maaltijd voorschotelt (Genesis hoofdstuk 18), om een weerspiegeling van het liefdadige karakter van Abraham Teixeira de Mattos en Abraham Chizkijahoe Nunes Henriques.

Aartsmoeder Rachel die overlijdt in haar kraambed (Genesis 35: 17 t/m 19) wordt afgebeeld op o.a. de grafsteen van Rachel Teixeira de Mattos. Jacob (da Fonseca) die droomt over de ladder waarop engelen opstijgen en afdalen (Genesis 28: 10 t/m 12). Joseph (Prado) droomt (Genesis 37: 5 t/m 11). Aartsvader Abraham die Isaac aan het altaar vastbindt (Genesis hoofdstuk 22) komt voor op de grafsteen van o.a. Isaac van Abraham Abendana Ozorio. Deze voorbeelden geven een sterke relatie tussen de dood en de typeringen van “slapen c.q. dromen” en “de dood in ogen zien”. Zo worden slaap en ziekte in de joodse mystiek gezien als één zestigste vorm van de dood.

Maar liefst 12 Bijbelse personages komen voor op de grafsteen van Mozes van Mordechaj Senior. Op de marmeren grafsteen van David Rephael de Meza vinden we geen Koning David die de harp bespeelt, maar de 12 toonbroden die door de 12 stamhoofden werden geplaatst op de tafel der toonbroden (Exodus 25: 23 t/m 30 en Leviticus 24: 5 t/m 8). Meza betekent in het Spaans tafel. Deze Bijbelse afbeelding is op zich weer een uniek voorbeeld hoe achternamen een rol speelden bij de totstandkoming van afbeeldingen op grafstenen.

Het meest opmerkelijke verschijnsel vinden we terug op de grafsteen van Samuel Senior Teixeira (zie afbeelding links): De profeet Samuel wordt wakker in de opening van het Tabernakel (Samuel I, hoofdstuk 3) en aanschouwt daar in een visioen de Almachtige die eveneens op de grafsteen wordt afgebeeld. Met name laatstgenoemde maakt dat Beth Haim wereldwijd in de literatuur terug te vinden is als het gaat om exceptionele grafkunst.

Steun Beth Haim met een bijdrage voor onderhoud en restauratie
Een uniek historisch monument in Ouderkerk aan de Amstel

Help Beth Haim!

Open Monumentendag
“Groen van Toen”
zondag 9 september 2012

Het thema dit jaar is Groen van Toen, waarin de relatie tussen het monument en zijn directe omgeving centraal staat.

Ons gebouwde erfgoed kan niet los gezien worden van de omgeving waarin het is opgetrokken. Vrijwel alles wat we in Nederland aan groen hebben, is immers door mensen bedacht en aangelegd in relatie tot de gebouwde ‘stenen’ omgeving. Met Groen van Toen stelt de Stichting Open Monumentendag die relatie centraal.

Aanleiding om dat dit jaar te doen is het feit dat 2012 uitgeroepen is tot het Jaar van de Historische Buitenplaats. Maar de Open Monumentendag beperkt zich niet tot buitenplaatsen en landgoederen. Alle groene monumenten komen in het tweede weekend van september aan bod: van hofjes tot plantsoenen, van begraafplaatsen tot kloostertuinen, van stadswallen tot stadsparken, van grafheuvels tot terpen, van villaparken tot tuindorpen, van lanen tot houtwallen. Op Open Monumentendag 2012 leren we monumentaal Nederland nog beter kennen: van binnen en van buiten.

Ter gelegenheid van de Open Monumentendag is er op zondag 9 september 2012 op Beth Haim ieder uur een rondleiding.

Geven aan Beth Haim doet u zo!

ING 69 34 112
iDeal op www.bethhaim.nl
acceptgiro
periodieke machtiging
nalatenschap
notariële akte

Het Castrofonds is een Culturele ANBI. Giften aan een culturele ANBI mag u voor de berekening van uw aftrekpost verhogen met 25%. Deze verhoging mag u toepassen over een giftbedrag van maximaal € 5.000. Voor de verhoging geldt een maximum van € 1.250.